

Tsymbal I.V. Individual approach in teaching technical department students to work with science texts in foreign language. The article deals with an extremely important problem of teaching technical department students to work with science texts in foreign language.

In the introduction the author justifies the importance of foreign languages learning in formation of technical department students and the role of the teacher in their motivation to read science texts; she examines different types of individual personalization in learning group and enumerates the elements in teaching of reading comprehension that should be personalized.

The author describes three stages of the experiment while which she has studied the reading habits and individual psychological features of students (multiple intelligence, learning style, etc.); she emphasizes the importance of reading speed and its impact on the learning process.

The paper presents the results of empirical research such as types of difficulties in comprehension of science texts in foreign language, some reading habits, the efficiency of science texts reading according to different learning style.

The author gives proof of creating of practical course that would improve reading and comprehension skills taking into account such individual psychological features as multiple intelligence, learning style of each student.

Keywords: foreign scientific texts, reading, perceptions, understanding, individual psychological features, individual approach.

Відомості про автора

Цимбал Інна Валеріївна, викладач кафедри теорії, практики та перекладу французької мови Факультету лінгвістики Національного Технічного університету України «Київський політехнічний інститут», м. Київ, Україна.

Tsymbal, Inna Valeriivna, lecturer, department of theory, practice and translation in French, Faculty of Linguistics, National Technical University of Ukraine "KPI", Kyiv, Ukraine.

E-mail: pogoda@voliacable.com

УДК 159.922:159.953.5

Щіпановська О.Р.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДО УЧІННЯ ЯК ВАЖЛИВОГО ЧИННИКА ПРОФЕСІЙНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Щіпановська О.Р. Аналіз основних підходів до учіння як важливого чинника професійного та особистісного розвитку майбутніх фахівців. Статтю присвячено висвітленню досліджень психологічних особливостей учіння як специфічної форми активності суб'єкта навчання (студента), у майбутньому – фахівця своєї справи. Описано сучасні підходи до учіння, подано розгорнуту характеристику основних підходів до учіння та показано їх вплив на ефективність навчання з урахуванням індивідуальних відмінностей учбової діяльності студентів, показано можливість їх цілеспрямованого формування в умовах вищого навчального закладу, окреслено перспективу використання у професійній діяльності успішно сформованих у системі вищої професійної освіти ефективних підходів до учіння та навичок саморегуляції.

Ключові слова: учіння, стиль учіння, мотивація учбової діяльності, саморегуляція, підхід до учіння, глибокий підхід, поверховий підхід, стратегічний підхід, ефективність навчання.

Щіпановская Е.Р. Анализ основных подходов к учению как важному фактору профессионального и личностного развития будущих специалистов. Статья посвящена представлению исследований психологических особенностей учения как специфической формы активности субъекта обучения (студента), в будущем – специалиста своего дела. Описаны современные подходы к учению, представлена развернутая характеристика разных подходов к учению и показано их влияние на эффективность обучения с учетом индивидуальных отличий учебной деятельности студентов, показана возможность их целенаправленного формирования в условиях высшего учебного заведения, очерчены перспективы использования в профессиональной деятельности успешно сформированных в системе высшего профессионального образования подходов к учению и навыков саморегуляции.

Ключевые слова: учение, стиль учения, мотивация учебной деятельности, саморегуляция, подход к учению, глубокий подход, поверхностный подход, стратегический подход, эффективность обучения.

Постановка проблеми. Підготовка висококваліфікованих фахівців тісно пов'язана з якістю навчання в системі сучасної вищої професійної освіти. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, забезпечення високої якості освіти випускникам середньої та вищої школи. Зміни політичної, соціально-економічної ситуації, що відбуваються останнім часом в Україні, обумовлюють пошук шляхів розв'язання проблем, пов'язаних з розривом між сформованими загальнопрофесійними і професійними компетенціями випускників вузів і реально необхідними професійно важливими якостями та компетенціями, якими повинен володіти фахівець тієї чи іншої професії. Проблемним питанням можна назвати і сформовану практику, згідно з якою ми готуємо фахівців на основі наукових уявлень, які актуальні на сьогоднішній день, у той час як найбільш зрілими і самостійними ці фахівці стануть у відносно далекому майбутньому, де отримані знання виявляться застарілими, і єдиним виходом з такої ситуації виявиться їх поповнення в процесі навчання. Окрім цього, не менш гострою проблемою сучасної педагогічної психології постає вирішення питань, пов'язаних з адаптацією студентів-першокурсників до нових умов навчальної діяльності у ВНЗ. Загальновідомо, що саме на першому курсі у студентів виникають найбільші труднощі у зв'язку зі збільшенням потоку інформації і ускладненням змісту досліджуваного матеріалу, коли використані раніше в процесі шкільного навчання стратегії і стилі навчальної діяльності виявляються малоєфективними [13].

Вищезазначене спонукає нас на пошук чинників підвищення ефективності навчання та психологічного (особистісного) розвитку студентів вищих навчальних закладів – майбутніх фахівців. Одним із шляхів розв'язання вищевикладених проблем можуть бути запропоновані всілякі видозміни умов навчання студентів:

постійне оновлення змісту та обсягу програм навчальних дисциплін, кількісного та якісного складу компетенцій усередині цих програм, навантаження студентів безперервно зростаючими обсягами наукового знання, спроба краще структурувати ці самі знання з метою їх більш ефективного засвоєння учнями. До цих питань цілком розумно і обґрунтовано можливо підійти також з іншого боку, розглянувши перспективу підвищення ефективності навчання шляхом аналізу індивідуальних відмінностей навчальної діяльності студентів і подальшого цілеспрямованого *формування у них успішних способів засвоєння навчального матеріалу та саморегуляції*. Варто зазначити, що даний спосіб вирішення питання видається особливо важливим, тому що після закінчення вузу фахівець неминуче стикається з необхідністю постійно підвищувати свою компетентність, зростати в професійному та особистісному плані, долати розрив між запропонованими до нього вимогами і реально наявними у нього компетенціями, а завдяки сформованим способам засвоєння і саморегуляції цей процес буде більш оптимізований. Такою специфічною формою індивідуальної активності, що спрямована на засвоєння знань, формування навичок і вмінь та розвиток особистості, виступає *учіння* [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичні основи щодо визначення індивідуальних способів засвоєння інформації в учбовій діяльності (стилю учіння) та формування способів саморегуляції і засвоєння знань та обґрунтування сутності різних підходів до учіння сформульовані зарубіжними та вітчизняними вченими, серед яких Й. Лінгарт, Г. Клаус, Л. Ітельсон, Р. Сальє, М. Проссер, Р. Міллар, Ф. Мартон, Н. Ентвістл, Л. Виготський, О.М. Леонтьєв, П. Гальперін, Г. Костюк, Є.В. Олейникова, А.А. Сухотін, Р.Ф. Кривошапова, Е.А. Красновський, В.З. Резнікова, І.І. Ільясов, Г.В. Беленька, Л.З. Сердюк та ін. Теоретичні витоки «навчання» та «учіння» беруть початок ще від ідей відомого філософа і педагога Джона Дьюї епохи ХІХст. Теорії навчання та учіння розробляють учені педагогічної та психологічної наук, зокрема представники педагогічної психології: Г.С. Абрамова, Г.О. Балл, Л.І. Божович, С.М. Бондаренко, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.І. Гінецинський, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, Л.В. Занков, І.О. Зимняя, Л.Б. Ітельсон, І.І. Ільясов, В.В. Краєвський, О.М. Леонтьєв, І.Я. Лернер, І. Лінгарт, В.Я. Лядіс, Ю.І. Машбіц, С.Л. Рубінштейн, Г.А. Цукерман, А.С. Шаров. Інтерес до дослідження підходів до учіння позначився в 70-х роках ХХ-го століття в Англії (Entwistle N., Biggs J.B.) і Швеції (Marton F.).

Метою нашої роботи є аналіз досліджень учіння як специфічної форми учбової діяльності суб'єкта навчання (студента), виділення сучасних підходів до учіння та розгляд перспективи підвищення ефективності навчання шляхом аналізу та врахування індивідуальних відмінностей учбової діяльності студентів – майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Як і будь-яка діяльність, учіння є діяльністю підпорядкована досягненню певних, заздалегідь визначених цілей. Звичайно, це освітні цілі. У процесі учіння кожна людина має одночасно вчитися навчатися. Основним завданням такого підходу до освіти є розвиток здібностей студента для здобуття різнопрофільних знань [11]. А.М. Сингаївська виділяє центральний суб'єкт навчання – студента, довкола якого будується навчально-пізнавальне середовище у вищому навчальному закладі (ВНЗ) [11]. Як наголошує І.А. Зимняя, учіння у загальнопсихологічному розумінні є цілеспрямованим засвоєнням знань, виробленням умінь і навичок з метою наступного використання їх у подальшому житті, у практичній діяльності [4]. Крім того, учіння виступає у формі інтелектуальних або фізичних дій і є притаманною для людини діяльністю. Ефективність учіння залежить від множини чинників. Л.Б. Ітельсон обґрунтовує успішне учіння як «попутне научіння», що має місце в активному навчальному середовищі, та гностичні засади учіння [7]. Головною ознакою учіння виступає свідоме бажання людини опанувати певні знання (конкретного або невизначеного типу та обсягу), набути вмінь і навичок, досягнути заданої форми поведінки, здійснювати намічений вид діяльності тощо.. Розглянемо детальніше, що саме може слугувати змістовним індикатором індивідуальних відмінностей навчальної діяльності, який володів би прогностичним потенціалом щодо ефективності навчання, а також спробуємо оцінити можливості цілеспрямованого формування успішних способів саморегуляції і засвоєння знань у студентів.

Індивідуальні відмінності у навчальній діяльності описуються різними якісними і кількісними параметрами. Для їх опису в умовах шкільного або професійного навчання спочатку використовувалося поняття «навчальні переваги» [14]. Пізніше для цього було введено поняття «стиль учіння» [15].

Поняття «стиль учіння» як індивідуально-своєрідні способи засвоєння інформації у навчальній діяльності (у більш широкому розумінні – властиві даному учневі стійкі способи взаємодії зі своїм освітнім оточенням) враховує також вплив елементів навколишнього середовища – емоційних, соціологічних і фізичних факторів успіху/неуспіху навчальної діяльності [15]. Таким чином, поняття навчального стилю є дуже об'ємним, і до теперішнього часу, як зазначає Є.В. Олейникова, серед різних напрямків дослідження стилів учіння одним з найбільш перспективних став напрям, присвячений вивченню бажаних учнями *підходів до учіння* [9]. Особливістю і констатуючою характеристикою поняття «підхід до учіння» є цільові установки учнів щодо навчальних завдань [10].

Підхід до учіння включає в себе такі рівні психологічної регуляції навчальної діяльності, як:

- рівень мотиваційно-цільової регуляції – основні мотиви навчальної діяльності і цільові установки учнів/студентів щодо засвоєння навчального матеріалу;
- операційний рівень – віддаються переваги способам роботи з навчальним матеріалом (особливості сприйняття, способи запам'ятовування, прийоми вирішення навчальних завдань, переваги певних форм і методів навчання в цілому і т.д.).

Між особливостями навчальних мотивів і цільових установок учнів, а також реалізованими ними способами засвоєння матеріалу, в основі яких можуть бути стильові уподобання, передбачається тісний зв'язок. І хоча цей зв'язок і механізми його реалізації вивчені не повною мірою, його існування дає підставу розглядати «підхід до учіння» як інтегральну характеристику стилю навчальної діяльності [13].

У другій половині ХХ-го століття дослідниками з Англії (N. Entwistle, J.B. Biggs) і Швеції (F. Marton) були виявлені два основних підходи до учіння: глибокий і поверховий, потім до них додався третій – стратегічний. В даний час статус останнього, його особливості і зв'язки з двома іншими підходами залишаються предметом дискусій. [13]. Як зазначає англійський психолог Н. Ентвістл, хоча типологія учнів як «розуміючих» і «запам'ятовуючих» описувалася в психології ще з кінця ХІХ-го століття, сучасні дослідження дали великий емпіричний матеріал, а сучасні методи обробки даних (факторний аналіз) – більш повні і, разом із тим, диференційовані уявлення у межах виділення глибокого і поверхового підходів до учіння [18].

Глибокий підхід до учіння передбачає:

- наявність внутрішньої мотивації до навчання, інтерес до самого по собі навчального матеріалу або процесу його засвоєння;
- активну залученість у вивчення навчального матеріалу, пошук його сенсу і взаємозв'язків з матеріалом, засвоєним раніше;
- переробку інформації на високому когнітивному рівні.

Оскільки учні з глибоким підходом більш структуровані й інтегровані, характеризуються досить високими показниками саморегуляції і орієнтовані на розуміння інформації, то навчальний матеріал запам'ятовується і засвоюється краще, а ймовірність успішного проходження навчання висока.

Поверховий підхід передбачає:

- наявність в учня зовнішньої мотивації до навчання і страху невдачі;
- відсутність внутрішнього інтересу до навчального матеріалу, його розуміння і побудови зв'язків з раніше вивченим матеріалом;
- орієнтованість учня на точне відтворення фактів за допомогою механічного запам'ятовування.

В учнів з поверховим підходом спостерігається низький рівень саморегуляції, для них властиві установки на виконання конкретних фіксованих завдань, які задовольняють вимоги педагогів.

Стратегічний підхід був виділений емпірично дещо пізніше попередніх двох і, з одного боку, об'єднав у собі мотив досягнення, сфокусований на конкретному результаті учіння, високих оцінках академічної успішності (як при поверховому підході), але з іншого боку – стратегічному підходу властиві наполегливість, докладання зусиль для досягнення навчальних цілей, смислова організація матеріалу і самоорганізація вчення (як при глибокому підході).

У реальності учнів найчастіше не можна чітко віднести до одного з цих трьох підходів, що акцентувалося ще Н. Ентвістлом. У різних навчальних ситуаціях підхід до учіння може змінюватися. При цьому так звані «запам'ятовуючі» учні з поверховим підходом до учіння – це аж ніяк не завжди пасивні учні. Вони можуть бути досить активними, але їх активність має виражену мнемічну спрямованість [18]. Передбачається, що якісна своєрідність підходів до учіння може бути специфічною для учнів різних рівнів освіти і різної професійної спрямованості, а також учнів з різних культур. Зокрема, був виявлений так званий «азіатський парадокс»: у процесі досліджень підходів до учіння в азіатських студентів було встановлено, що в них часто переважають високі показники поверхового підходу. При цьому реально вони демонструють високий рівень якості знань та академічних досягнень. При більш детальному вивченні було виявлено, що студенти-китайці реалізують, крім розуміючого і запам'ятовуючого підходу, компромісний – запам'ятовуючо-розуміючий підхід, в якому розуміння виступає засобом осмисленого запам'ятовування і навпаки. Таким чином, результати досліджень дозволили виділити і описати проміжні підходи до учіння [17].

Численні дослідження присвячені вивченню зв'язку до учіння і результату засвоєння. Тут отримані дані про те, що глибокий підхід виражається в більш високому рівні якості засвоєних знань. Так, у своїй роботі Р. Сальє зазначає, що більшість учнів з глибоким підходом демонструють два найвищих рівні розуміння матеріалу (з чотирьох виділених автором), тоді як абсолютна більшість учнів з поверховим підходом залишаються на двох низьких рівнях розуміння даного матеріалу. Р. Сальє також показав, що підхід до вчення набагато кращий, ніж загальний рівень розумового розвитку, що вимірюється традиційними тестами інтелекту, пророкує якість засвоєних знань. Це підтверджується і дослідженням М. Проссер та Р. Міллар, в якому було виявлено, що підхід до учіння впливає на успішність зміни предметних уявлень у процесі навчання [17].

Таким чином, підхід до учіння виступає не тільки інтегральною характеристикою стилю навчальної діяльності, але й тісно пов'язаний з рівнем якості засвоєних знань, що зокрема дозволяє спрогнозувати ефективність навчання студентів. При цьому під ефективністю навчання ми розуміємо осмислене (а не механічне) якісне і кількісне засвоєння бази знань, що веде за собою вміння застосовувати їх на практиці і розуміння шляхів та способів подальшого збагачення своїх знань і навичок, адаптації їх до умов, що змінюються. Ефективність навчання в ідеалі повинна відображати академічна успішність, але так трапляється не завжди. Оцінки завищуються або занижуються через оформлення, ставлення викладача до учня, комунікативних навичок учня та інших факторів, що особливо помітно саме в студентському середовищі, а оцінки швидше відображають лише загальну тенденцію в успішності навчання. Ймовірно, через ці особливості оцінок, неоднозначний зв'язок підходу до учіння зі шкільною (і, швидше за все, зі студентською) успішністю: так, Є.В. Олейникова в своєму дослідженні показала, що в школі результат учіння більше залежить від виразності поверхових навчальних установок, ніж глибоких. Негативний вплив перших, ймовірно, сильніше за позитивний вплив другого на успішність [10].

Вивчаючи чинники, що сприяють становленню підходу до учіння, Ентвістл Н. виділяє розвиток мислення, розуміння відносності істини, а також імпліцитні концепції вчення. Визначено також, що значну роль у становленні підходу до учіння відіграють вимоги викладачів, методи викладання та оцінки знань учнів. Ф.Мартон і Р.Сальє провели дослідження, яке виявило деякі чинники, що впливають на становлення глибокого підходу: надлишок матеріалів для вивчення, вимоги від учнів переказу, застосування стандартних процедур і

необґрунтованих трудовитрат руйнують глибокий підхід; і навпаки, оцінювання розуміння матеріалу стимулює розвиток глибокого підходу.

У проведеному науковцями дослідженні було знайдено і описано алгоритм формування підходу до навчання. А саме, педагоги висловлюють свої вимоги до учнів як прямо (за допомогою контрольних питань і завдань, вказівок на обов'язкові та додаткові джерела інформації), так і опосередковано (за допомогою методів подачі матеріалу, демонстрації свого ставлення і т.д.). Учні довільно чи мимоволі орієнтуються на ці вимоги, на основі яких багато в чому і привчаються засвоювати матеріал, диференціюючи в ньому те, що більш значуще в контексті вимог викладачів. Таким чином, в учнів формується уявлення про головне і другорядне в навчальному матеріалі, що частково формує і підхід до навчання.

Цікаво, що хоча багато педагогів й декларують свою зацікавленість в ефективності навчання, реальний зміст їхніх вимог до знань учнів у навчальному процесі 35 років тому частіше зводився до перевірки знань учнів, як було показано в дослідженні Р.Ф. Кривошапової, Е.А. Красновського і В.З. Резнікової [8]. Хоча система освіти була реформована за минулі роки, ми припускаємо, що необхідність складати єдиний державний іспит перетворює навчання в багатьох школах на муштру учнів, націлену на вироблення навички вирішувати певні типові завдання. Тому дуже ймовірно, що й донині багато педагогів хоча й намагаються контролювати розуміння смислових одиниць навчальної інформації та їх зв'язків, але в кінцевому підсумку націлені на перевірку знання певних понять і фактів, формулювань правил, типових схем міркування і рішення задач.

На становлення підходу до учіння впливають також особистісні чинники та індивідуальні особливості пізнавальної сфери. Дані про це нечисленні, у зв'язку з чим очевидна необхідність подальших досліджень.

Як зазначає у своєму дослідженні Є.В. Олейникова, підхід до учіння в старших класах ще не диференційований (про диференційованість і домінування будь-якого підходу можна говорити лише для 40% старшокласників), його формування почалося, і стильові особливості навчальної діяльності, що належать переважно до операціонального рівня, можуть бути прицільно сформовані. Так, наприклад, проводилося навчання самостійній постановці питань до тексту через застосування узагальненого переліку питань, які в принципі можуть бути поставлені до будь-якого тексту та сприяють аналізу смислової структури тексту, що в підсумку призвело до підвищення ефективності засвоєння матеріалу по повноті, зв'язності та узагальненості [10].

О.О. Сухотін ще раз підкреслює, що підхід до учіння передбачає врахування мотиваційно-цільової складової регуляції учіння. Це дуже важливо для розуміння того, як людина навчається і до чого це призведе, адже учіння – це діяльність, а діяльність не може бути розглянута у відриві від її мотивації.

Висновки. Структура навчальної мотивації починає формуватися в шкільному віці і, безумовно, інтегрується в підхід до учіння. На вибірці школярів у низці досліджень показано, що навчальна мотивація формується багато в чому під впливом освітнього середовища, а успішність навчання багато в чому забезпечується психологічною комфортністю навчання, яка в першу чергу визначається поведінкою педагога і змістовною, а також емоційною взаємодією учасників освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень. У зв'язку з цим ми приходимо до висновку про те, що напрямок дослідження формування підходів до учіння в контексті різних освітніх середовищ виявиться перспективним, а отримані результати зможуть бути покладені в основу підвищення ефективності навчання як школярів, так і студентів. Коли на зміну школі приходить вищий навчальний заклад, освітнє середовище різко змінюється, прицільного формування операціональної сторони підходу до учіння зазвичай не відбувається, підхід до учіння продовжує формуватися стихійно, орієнтуючись на внутрішні інтереси студента і зовнішні вимоги до результатів навчальної діяльності. Проте на основі вищевикладеного матеріалу формування у студентів ефективного підходу до учіння здається нам цілком реальним завданням, яке сприятиме підвищенню якості навчання, оскільки передбачає можливості розвитку як операціонального рівня навчальної діяльності, так і пізнавальних мотивів у структурі навчальної мотивації.

Список використаних джерел

1. Беленька Г.В. Формування професійної мотивації учіння у студентів спеціальності «дошкільне виховання» / Г.В. Беленька // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. – 2006. – № 5 – С. 56–61.
2. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К. : Університет, 2011. – 320 с.
3. Гусинский Н.Э. Введение в философию образования : учебн. пособ. / Н.Э. Гусинский, Ю.И. Турчанинова. – М. : Логос, 2003. – 248 с.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология : учебник / И.А. Зимняя. – М. : Логос, 2004. – 384 с. – (Новая университетская библиотека).
5. Ильясов И.И. Структура и формирование процесса учения [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соискание научн. степени д-ра психол. наук: спец. 19.00.07 «Возрастная и педагогическая психология» / И.И. Ильясов. – М., 1988. – Режим доступа: <http://childpsy.ru/dissertations/id/18600.php>
6. Ильясов И.И. Структура процесса учения / И.И. Ильясов. – М. : Изд-во МГУ, 1986.
7. Ительсон Л.Б. Лекции по современным проблемам психологии обучения / Л.Б. Ительсон. – Владимир: [б.в.], 1972. – 264 с.
8. Кривошапова Р.Ф. Требования к знаниям, умениям, навыкам учащихся / Р.Ф. Кривошапова, Е.А. Красновский, В.З. Резникова // Советская педагогика. – 1978. – №2 – С. 15–26.
9. Олейникова Е.В. Влияние стиля учения на понимание школьниками учебных текстов : автореферат дисс...канд. психол. наук / Е.В. Олейникова. – М., 2012.
10. Олейникова Е.В. Подход к учению как интегральная характеристика индивидуального стиля учебной деятельности / Е.В. Олейникова // Педагогические науки. – 2007. – №2. – С. 57–61.

11. Сингаївська А.М. Розмежування понять «навчання» та «учіння» / А.М. Сингаївська // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2011. – № 3. – С. 145–149.
12. Скрипченко О.В. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. / Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. [та ін.]. – К. : Каравела, 2008. – 400 с.
13. Сухотін О.О. Подход к учению как фактор ефективности обучения студентов вузов / О.О. Сухотін // Психологія в вузе. – 2013. – № 5. – С. 99–106.
14. Улановская И.М. Что такое образовательная среда школы? Какие бывают образовательные среды? / И.М. Улановская // Начальная школа: плюс-минус. – 2002. – №1. – С. 3–13.
15. Холодная М.А. Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта : учеб. пособ. / М.А. Холодная. – К. : УМК ВО, 1996.
16. Цукерман Г.А. Совместная учебная деятельность как основа формирования умения учиться [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соискание научн. степени д-ра психол. наук : спец. 19.00.07 «Возрастная и педагогическая психология» / Г.А. Цукерман. – М., 1992. – Режим доступа : <http://childpsy.ru/dissertations/id/20036.php>
17. Biggs, I.B. Approaches to learning in two cultures / I.B. Biggs. – Hong Kong, 1999.
18. Entwistle, N. Styles of Learning and Teaching / N. Entwistle. – N.Y., 1981.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Belen'ka G.V. Formuvannya profesijnji motivaciji uchinnja u studentiv special'nosti «doshkil'ne viovannja» / G.V. Belen'ka // Naukovi zapiski Nizhins'kogo derzhavnogo universitetu imeni Mikoli Gogolja. Psihologo-pedagogichni nauki: naukovij zhurnal. – 2006. – № 5 – S. 56–61.
2. Belen'ka G.V. Formuvannya profesijnji kompetentnosti suchasnogo viovatelja doshkil'nogo navchal'nogo zakladu : monografija / Ganna Volodimirivna Belen'ka. – K. : Universitet, 2011. – 320 s.
3. Gusinskij N.Je. Vvedenie v filosofiju obrazovanija : uchebn. posob. / N.Je. Gusinskij, Ju.I. Turchaninova. – M. : Logos, 2003. – 248 s.
4. Zimnjaja I.A. Pedagogicheskaja psihologija : uchebnik / I.A. Zimnjaja. – M. : Logos, 2004. – 384 s.
5. Il'jasov I.I. Struktura i formirovanie processa uchenija [Elektronnyj resurs] : avtoref. dis. na soiskanie nauchn. stepeni d-ra psihol. nauk : spec. 19.00.07 «Vozrastnaja i pedagogicheskaja psihologija» / I.I. Il'jasov. – M., 1988. – Rezhim dostupa : <http://childpsy.ru/dissertations/id/18600.php>.
6. Il'jasov I.I. Struktura processa uchenija / I.I. Il'jasov. – M. : Izd-vo MGU, –1986.
7. Ite'lon L.B. Lekcii po sovremennym problemam psihologii obuchenija / L.B. Ite'lon. – Vladimir : [b.v.], 1972. – 264 s.
8. Krivoschapova R.F. Trebovanija k znanijam, umenijam, navikam uchashhijaja / R.F. Krivoschapova, E.A. Krasnovskij, V.Z. Reznikova // Sovetskaja pedagogika. – 1978. – №2. – S. 15–26.
9. Olejnikova Je.V. Vlijanie stilja uchenija na ponimanie shkol'nikami uchebnyh tekstov : avtoreferat diss... kandpsihol. nauk / Je.V. Olejnikova. – M., 2012.
10. Olejnikova Je.V. Podhod k ucheniju kak integral'naja karakteristika individual'nogo stilja uchebnoj dejatel'nosti / Je.V. Olejnikova // Pedagogicheskie nauki. – 2007. – №2. – S. 57–61.
11. Singajivs'ka A.M. Rozmezhuvannja ponjat' "navchannja" ta "uchinnja" / A.M. Singajivs'ka // Visnik Nacional'nogo tehnicnogo universitetu Ukraini "Kijivs'kij politehnicnij institut". Filosofija. Psihologija. Pedagogika. – 2011. – № 3. – S. 145–149.
12. Skripchenko O.V. Vikova i pedagogichna psihologija : navch. posib. / Skripchenko O.V., Dolins'ka L.V., Ogorodnijchuk Z.V. [ta in.]. – K. : Karavela, 2008. –400 s.
13. Suhotin O.O. Podhod k ucheniju kak faktor jeffektivnosti obuchenija studentov vuzov / O.O. Suhotin // Nauchno-metodicheskij zhurnal Psihologija v vuze. – 2013. – № 5. – S. 99–106.
14. Ulanovskaja I.M. Chto takoe obrazovatel'naja sreda shkoly? Kakie byvajut obrazovatel'nye sredy? / I.M. Ulanovskaja // Nachal'naja shkola: pljus-minus. – 2002. – №1. – S. 3–13.
15. Holodnaja M.A. Kognitivnye stili kak projavlenie svoebrazija individual'nogo intellekta : uchebnoe posobie / M.A. Holodnaja. – K. : UMK VO, 1996.
16. Cukerman G.A. Sovmestnaja uchebnaja dejatel'nost' kak osnova formirovanija umenija uchit'sja [Elektronnyj resurs] : avtoref. dis. na soiskanie nauchn. stepeni d-ra psihol. Nauk : spec. 19.00.07 «Vozrastnaja i pedagogicheskaja psihologija» / G.A. Cukerman. – M., 1992. – Rezhim dostupa : <http://childpsy.ru/dissertations/id/20036.php>
17. Biggs, I.B. Approaches to learning in two cultures / I.B. Biggs. – Hong Kong, 1999.
18. Entwistle, N. Styles of Learning and Teaching / N. Entwistle. – N.Y., 1981.

Schipanovska, O.R. Analysis of main approaches to learning as an important factor in professional and personal development of future specialists. The professional training of future specialists is determined not only by the characteristics of their professions, but also by their personalities. Today in society there is a growing need for specialists who are able to update and adjust their knowledge according to the needs and demands of society, to educate themselves, demonstrate high psychological culture in crisis situations, and are capable of self-regulation. Training of highly skilled professionals is closely related not only to the quality of higher education, but to the students' ability to self-educate as well as to regulate their own behaviors and emotional states. During training, the students receive not only professional knowledge but also acquire the invaluable experience of learning.

The article deals with psychological features of learning as a special form of students' activity, describes current approaches to learning, discusses different approaches to learning and their impact on learning efficiency based on students' individual differences. The author also analyzes the possibilities for students' targeted development in institutions of higher education, as well as the application of self-regulation and learning skills acquired by students in universities in their future professional work.

Keywords: learning, learning styles, motivation, learning activities, self-regulation, approach to learning, deep approach, surface approach, strategic approach, effectiveness of training.

Відомості про автора

Щіпановська Олена Робертівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту, м. Київ, Україна.

Schipanovska, Olena Robertivna, PhD, associate professor, dept. of philosophy, social sciences and humanities, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Kyiv, Ukraine

E-mail: sia2010e@gmail.com